

Tolkeforbundets yrkesetiske retningslinjer

Vedtatt i landsmøtet 21. mai 2017

Tolkens yrkesutøvelse er grunnlagt på menneskerettighetene og humanistiske verdier. Grunnlaget for all tolking skal være respekten for det enkelte menneskets liv og iboende verdighet. Tolken har et faglig, etisk og personlig ansvar for egne handlinger og vurderinger i utøvelsen av yrket. Tolken har også et ansvar for å gjøre seg kjent med de avtaler, instruksjoner og lovverk som regulerer tjenesten, og oppfordres til å følge disse så fremt disse er i samsvar med de yrkesetiske retningslinjene.

De yrkesetiske retningslinjene er en norm som forteller hvordan en tolk bør oppføre seg og utføre sitt arbeid etter godt faglig skjønn. Retningslinjene er ment å veilede i god tolkeskikk, gjenspeile tolkeprofesjonens faglige og etiske standard, samt inspirere tolker til etisk refleksjon og diskusjon. Videre skal retningslinjene gi brukere av tolketjenester innsyn i profesjonen.

Tolkeforbundet oppfordrer alle tolker til å utføre sin virksomhet i samsvar med retningslinjer for etikk og yrkesutøvelse. For medlemmer av Tolkeforbundet, kan brudd på retningslinjene i sin ytterste konsekvens føre til at tolken mister sitt medlemskap i forbundet.

1. Tolken og tolkens oppgave

Tolkens oppgave er å oversette når to eller flere parter skal kommunisere sammen, men mangler felles språk eller kommunikasjonsmetode.

Tolkingen kan skje mellom to språk (som norsk talespråk og norsk tegnspråk) eller innenfor ett og samme språk, men med ulike modaliteter (som tale og skrift). Herunder hører ledsaging og beskrivelse når det tolkes for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde.

Tolken skal ikke utføre andre oppgaver enn å tolke under et tolkeoppdrag.

2. Tolkens og partenes ansvar i kommunikasjonen

Tolken skal fremme likeverdig deltakelse og god samtaleflyt mellom partene.

Tolken har kunnskap om både hørendes, hørselshemmedes og kombinert syns- og hørselshemmedes språk, kommunikasjonsformer og kultur. Denne kunnskapen skal han/hun bruke for å muliggjøre god kommunikasjon mellom partene. Hvis tolken ser det nødvendig, bør han/hun informere om hvordan en kommunikasjonssituasjon med tolk til stede kan fungere best mulig. Dette gjøres i så fall i overensstemmelse med involverte parter.

En tolkesituasjon innebærer alltid et samarbeid. Vilje og innsats fra samtalepartene er en forutsetning for å oppnå god kommunikasjon.

3. Oversettelse og utvelgelse av informasjon

Tolken skal tolke det som ytres og i tillegg formidle annen relevant auditiv og visuell informasjon.

Den tolkede versjonen av en ytring skal i størst mulig grad gjenskape den effekten som originalytringen har hos samtalepartene. Tolken må derfor ta hensyn til både informasjon, faguttrykk,

form og stil i sin oversettelse.

Tolken befinner seg ofte i situasjoner der han/hun må velge hvilken informasjon som skal tolkes/beskrives. Det er viktig å være bevisst hvilken informasjon en velger ut, og hvorfor.

Hvis tolken underveis eller i etterkant av tolkingen finner ut at noe vesentlig er tolket feil eller utelatt, skal partene, så langt det er mulig, informeres.

4. Habilitet

Tolken skal vurdere sin habilitet.

Så snart tolken kjenner tolkebrukernes identitet og oppdragets innhold, må han/hun vurdere spørsmålet om habilitet. Tolken skal melde fra dersom han/hun tror man er inhabil, det vil si at tolken på grunn av sin relasjon til oppdragets innhold eller noen av partene ikke kan utføre en profesjonelt forsvarlig jobb som tolk. Det vil da være opp til partene om de likevel vil anvende tolken for oppdraget. Tolken kan velge å avstå fra oppdraget selv om tolkebrukerne har godkjent ham/henne. Familierelasjon medfører ikke nødvendigvis inhabilitet.

5. Tolkens kompetanse

Tolken bør ikke påta seg oppdrag uten å ha den nødvendige kompetansen.

Før tolken påtar seg et oppdrag, skal han/hun vurdere sin kompetanse. Med kompetanse menes kunnskaper, ferdigheter og erfaringer. Dersom tolken ikke anser seg kompetent, bør han/hun avstå fra oppdraget.

Det hender at det ikke finnes tolker med riktig kompetanse tilgjengelig. Involverte parter kan da ønske å bruke en tolk med utilstrekkelig kompetanse. Det blir da ansett som viktigere å skaffe tolk til det gjeldende oppdraget enn at tolken har den riktige kompetansen. Dette må da avklares mellom tolken, tolkebruker og tolketjenesten.

6. Faglig standard og samarbeid

Tolken skal arbeide for å heve yrkets faglige standard og for å øke samfunnets tillit til og forståelse av yrket.

Det er viktig at tolken stadig forbedrer og vedlikeholder sine språk- og tolkeferdigheter. Før oppdrag bør tolken skaffe seg nødvendig kunnskap om tolkebrukerne og oppdragets innhold.

Tolken skal ta ansvar for egen arbeidssituasjon og være bevisst sin egen fagkompetanse i samarbeid med andre profesjoner. Han/hun kan i situasjoner der det er hensiktsmessig fremme profesjonen og dens egenart og informere om språklige og kulturelle forhold.

Tolken skal vise respekt for tolkebrukerne og alltid tilpasse sin fremtoning og adferd etter oppdragets art.

7. Upartiskhet

Tolken skal opptre upartisk og ikke tillate at egne holdninger eller meninger påvirker tolkingen.

Å opptre upartisk betyr på mange måter å opptre «flerpartisk». En tolk opptre flerpartisk ved at han/hun engasjerer seg like mye til fordel for alle parter i kommunikasjonssituasjonen. Tolken skal ikke selv svare på spørsmål om noen av partenes forhold eller tale noen av partenes sak.

8. Integritet

Tolken må aldri misbruke sin posisjon, eller den informasjonen han/hun får kjennskap til gjennom tolking, til å skaffe seg personlige eller økonomiske fordeler.

Ordet “integritet” brukes her om tolkens redelighet og ubestikkelighet. Når man arbeider som tolk har man innflytelse og makt. Tolken må aldri i vinnings eller annen hensikt misbruke denne makten, eller informasjon han/hun har fått kjennskap til gjennom tolking, til å trekke egne fordeler.

9. Rusmidler

Tolken skal ikke være påvirket av alkohol eller ulovlige rusmidler under tolking.

Rusmidler influerer på tolkens yrkesutøvelse og adferd, både ved inntak før og under tolking. Også i situasjoner der brukerne oppfordrer til det, skal tolken avstå.

10. Kollegialt samhold

Tolken skal vise respekt for sine kollegers arbeid og være til støtte i vanskelige situasjoner.

Tolken bør bidra til å heve andre tolkers kompetanse gjennom faglig, kollegialt samarbeid. I et samarbeid mellom flere tolker har de involverte tolkene et felles ansvar for kvaliteten på den utførte tolkingen. Det er derfor viktig at alle tolker samarbeider som kolleger, uansett ansiennitet og ansettelsesforhold.

Tolken skal arbeide for å fremme samarbeid mellom kolleger, men det må ikke være til hinder for å ta opp brudd på de yrkesetiske retningslinjene. Tilbakemeldinger skal gis på en saklig og respektfull måte.

11. Taushetsplikt

Tolken skal bevare taushet og vise diskresjon overfor det han/hun får vite som tolk.

Tolken har ansvar for å sette seg inn i det lovverk som regulerer taushetsplikten. Den etiske plikt til taushet og diskresjon omfatter mer enn den lovgitte. Dette er imidlertid ikke til hinder for at tolker utveksler informasjon seg imellom dersom det er strengt nødvendig for å kunne utføre en faglig forsvarlig jobb.

Når tolkesituasjonen omfatter helsepersonell, psykologer o.l. og deres klienter, er tolken underlagt

den samme taushetsplikt som gjelder for den aktuelle yrkesgruppen.

Plikten til å hindre at uvedkommende får tilgang til informasjonen er alltid den samme, og gjelder også etter at oppdraget er avsluttet og selv om tolken slutter å arbeide som tolk. Taushetsplikten omfatter også eventuelle dokumenter og annet materiale som tolken får tilgang til i forbindelse med oppdraget. Alt materiale tolken får tilgang til, både elektronisk og på papir, skal oppbevares forsvarlig og destrueres etter endt oppdrag.